

Behandling mot sin hensikt

- Direkte observert behandling, som brukes i behandlingen av tuberkulosepasienter, er overraskende rigid og kan gjøre situasjonen verre for pasientene man egentlig vil hjelpe, sier Mette Sagbakken.

Sagbakken retter i sin avhandling et kritisk søkelys mot behandlingsprogrammet som ble innført av Verdens helseorganisasjon i 1993, directly observed treatment, short course (DOTS). Pasientene skal observeres ved inntak av den daglige medisinen sin, både for å hindre resistens og for å sikre at pasientene fullfører den 6–8 måneder lange behandlingen. Sagbakken har gjort en kvalitativ studie i Norge og Etiopia og ble overrasket over det hun fant, og over likhetene

mellom et av verdens fattigste og et av verdens rikeste land.

– I Etiopia måtte pasientene gå opptil flere timer hver vei for å få den daglige medisinen sin. Det var helt vanvittig hva enkelte måtte ofre for å komme seg til klinikken, og mange svært syke

Mette Sagbakken.
Foto Linn Ullern

pasienter måtte avbryte behandlingen underveis. I Norge må også pasientene enten sitte hjemme og vente på hjemmesykepleien eller selv oppsøke hjemmesykepleien. Dette er i hovedsak innvandrere, en fra før svak gruppe i en vanskelig integreringsprosess, som skal rekke skole, jobb og språkkurs, sier Sagbakken.

Hun mener behandlingsprogrammet er problematisk både etisk og medisinsk sett.

– Hensikten med programmet blir snudd opp ned fordi man skaper nye barrierer for dem man egentlig vil hjelpe, og paradoksalt nok øker risikoen for resistens når pasienter påbegynner behandlingen, men ikke klarer å gjennomføre opplegget. I forhold til pasientautonomi strider DOTS-behandlingen mot den norske pasientrettighetsloven, sier Sagbakken.

Eline Feiring
eline.feiring@legeforeningen.no
Tidsskriftet

Doktorgradsinformasjon

Mette Sagbakken disputerte for ph.d.-graden ved Universitetet i Oslo 17.11. 2010 med avhandlingen *Tuberculosis as a global challenge*.

Ordforklaringer

DOTS: Directly observed treatment, short course. Lansert av Verdens helseorganisasjon i 1993, og innført i Norge i 2003. En av komponentene i denne strategien er at det daglige medisininntaket skal observeres av opplært personell (DOT). I andre europeiske land, som Sverige, Danmark og Nederland, skreddersys behandlingen til hver enkelt pasient.

Tuberkulose: Årlig rammes 9,2 millioner mennesker av tuberkulose og 1,7 millioner dør. I Norge er det ca. 300 tilfeller årlig. Rammer i hovedsak innvandrere (80 %).

Målestokker i hjernen

Studier av hvordan stedsinformasjon er organisert i rottehjernen gir ny innsikt i vår forståelse av hukommelse.

Ved demens er evnen til å orientere seg noe av det første som svekkes. Stedssans og spatial hukommelse avhenger av samspillet mellom hippocampus og entorhinal cortex. I avhandlingen *Dorsoventral differences in the spatial representation areas of the rat brain* viser Kirsten Brun Kjelstrup hvordan den spatiale skalaen øker systematisk fra den dorsale til den ventrale enden av disse områdene i hjernen.

Kjelstrup gjorde opptak fra enkeltceller i hippocampus mens rottene løp frem og tilbake på et 18 m langt løpebånd. Ved å være den første til å gjøre opptak fra et så stort miljø, avslørte hun hvordan cellene i den ventrale delen hadde opptil 10 m lange reseptive felter, såkalte «place-fields».

– Til sammen danner cellene i hippocampus et mentalt kart over omgivelsene. Hippocampus mottar presis informasjon om dyrets posisjon fra gitterceller, et koordinatsystem, i entorhinal cortex. Vi viste at måle-

stokken for både «kart» og «koordinatsystem» øker fra dorsalt til ventralt i hippocampus og entorhinal cortex.

Dorsale og ventrale del av hippocampus kan gi forskjellig bidrag til hukommelsen. Vi gjorde forsøk som viste at skader i ulike deler av hippocampus påvirker spatial hukommelse og emosjonelle responser forskjellig, avhengig av hvilken ende av strukturen som var skadet. Rotter med ventral skade i hippocampus viste mindre tegn til frykt for høyder og åpne områder enn de som hadde dorsal skade, mens de sistnevnte var flinkere til å finne frem, sier Kjelstrup.

Kjelstrup disputerte for ph.d.-graden ved Norges teknisk-naturvitenskapelige fakultet 29.10. 2010.

Anne Forus
anneforu@online.no
Tidsskriftet

Kirsten Brun Kjelstrup.
Foto privat

Ordforklaringer

Hippocampus: En hjernebarkstruktur som ligger medialt i tinninglappen. Den mottar informasjon fra alle deler av hjernen via naboområdet.

Entorhinal cortex: En skade i disse områdene får store konsekvenser for hukommelsen hos alle virveldyr. Den anatomiske orienteringen er i dorsal-ventral retning hos rotter som tilsvarer posterior-anterior retning hos mennesker.

Place-field (lokaliseringsfelt): Et avgrenset område i omgivelsene hvor en celle i hippocampus «place-cell» (lokaliseringscelle) er aktiv. «Place fields» (lokaliseringsfelter) reflekterer antakelig dyrets hukommelse for stedet, et slags mentalt kart.

Gittercelle (grid cell): Gittercellene i entorhinal cortex uttrykker mange place-fields i et helt regulært mønster som i et koordinatsystem.